

תקציר

מחקרים רבים בארץ ובעולם מצביעים על כך שבמידה רבה הורים "מורשישים" לילדיהם את רמת ההשכלה שלהם, דבר המתבטא ב"שעתוק בין-דורי" - העתקת מבנה חברתי מהדור הקודם לדור שאחריו, תוך שימור אי-שוויון. כתוצאה מכך, המקרה של סטודנטים דור ראשון להשכלה גבוהה הנו יוצא דופן. סטודנטים אלו המצליחים ל"פרוץ" את המעגל הבין-דורי ולרכוש השכלה גבוהה מגלמים את מימוש המוביליות החברתית. עבודה זו בוחנת את המקרה של סטודנטים דור ראשון להשכלה גבוהה במשפחות "סדרתיות" ערביות בהן שני ההורים אינם בעלי השכלה גבוהה, ולפחות 50% מילדי אותה משפחה בעלי השכלה גבוהה.

עבודה זו תורמת לחקר החברה הישראלית במספר היבטים: האחד, נוגע לכך שהיא חושפת כי המניע הקולקטיבי המתבטא ברצון של הסטודנטים הללו לקדם את החברה הערבית הוא זה שבמידה רבה מהווה גורם דחיפה עבורם להגיע לאקדמיה. היבט נוסף הוא כי לאחים שלהם ישנה תרומה חשובה לתהליך המוביליות שהם עושים ולרכישת ההשכלה הגבוהה שלהם. שתי תובנות אלו מתגבשות לתובנה שלישית לפיה הקושי הכפול המתאר אותם - ילדים להורים שאינם אקדמאים ובני מיעוט - הוא לא רק בבחינת קושי כפול אלא משאב כפול. הוריהם אינם משכילים ואינם יכולים לסייע, אולם חוסר ההשכלה שלהם חושף את החשיבות של האחים הלוקחים על עצמם במידה מסוימת את תפקיד ההורים ומסייעים לאחיהם הצעירים. באופן דומה, הגיעם מקבוצת מיעוט המתרגם לסדרה של קשיים, מהווה גם כמניע הדוחף אותם לרכוש השכלה גבוהה.